

ARBEIDSKRAPTE

‘Pak het controle-circus aan’

De krapte op de arbeidsmarkt is groot. Maar de Friese hoogleraar Jouke van Dijk ziet oplossingen: ga het controle-circus tegen en geef vluchtelingen een kans.

AAN DIRK VAN DER MEULEN

De Nederlandse economie beleeft historische tijden. Sinds begin jaren zeventig was er niet zoveel krapte op de arbeidsmarkt: er zijn meer vacatures dan werklozen. Vooral in de horeca, zorg, ICT, de technische sectoren en het onderwijs is de vraag naar personeel enorm.

Volgens Jouke van Dijk, hoogleraar regionale arbeidsmarktanalyse aan de Rijksuniversiteit Groningen en geboren en getogen in Holwerd, kent de krapte twee oorzaken: een goed draaiende economie en de vergrijzing. Vooral dit laatste is van groot belang. „Het aandeel gepensioneerd neemt toe en het merendeel van deze mensen is heden ten dage fit en zit goed bij kas. Ze ondernemen allerhande activiteiten. Maken uitjes, gaan op reis en verbouwen badkamer of keuken. En als ze 80-plus zijn, hebben ze meer zorg nodig. Dat heeft de economie een enorme boost gegeven. Zelfs de coronacrisis heeft er geen invloed op gehad.”

Zonder ingrijpen of aanpassingen houdt die krapte de komende vijf tot tien jaar nog wel aan, verwacht Van Dijk. „Omdat ook de vergrijzing aanhoudt. Het grootste deel van de babyboomers is nu met pensioen. Er is sprake van een dubbele vergrijzing: er komen meer ouderen die langer leven. En in de economie bespeur ik geen ontwikkelingen die duiden op een crisis. Integendeel. Politieke ontwikkelingen wijzen eerder op

Jouke van Dijk: „Als je een keer niet uit eten kunt, omdat het restaurant die dag niet open is vanwege een gebrek aan personeel, is niet leuk, maar niet problematisch.” FOTO CORNÉ SPARIDAENS

De economieredactie zoomt deze week in vijf artikelen in op de arbeidskrapte. Morgen een interview met de Leeuwarder recruiter Reimer te Velde. Hij moet de hele wereld over om de nieuwe intelligente banen in Friesland bezet te krijgen. „Leeuwarden, Amsterdam of Maastricht, dat maakt voor internationale kandidaten echt niet uit.”

een toename van de krapte. Zo willen Nederland en Europa minder afhankelijk worden van China. Een deel van die productie zal terugkeren.”

Toch ziet de Friese hoogleraar mogelijkheden om de krapte binnen de perken te houden. Bedrijven kunnen kiezen voor minder handjes door versneld te automatiseren, digitaliseren of te robotiseren. Als dat niet mogelijk is, kunnen ze werknemers werven met hogere lonen en flexibele arbeidstijden. Vooral dat laatste slaat aan, benadrukt Van

Dijk. „Ik ken een ziekenhuis, ik noem geen naam, dat het vrouwelijk personeel de mogelijkheid geeft om te werken tot drie uur ’s middags. Dat geeft ze de mogelijkheid om na schooltijd thuis te zijn bij de kinderen. Ze zijn vervolgens best bereid om eens extra in het weekend te werken, omdat hun partner dan bij de kinderen is.”

Hij beseft dat die wervingscampagnes vaak een waterbed-effect hebben. Het aannemen van personeel bij het ene bedrijf leidt tot extra krapte bij het andere bedrijf. Daarom zal de krapte vooral op macroniveau bestreden moeten worden. Van Dijk wijst allereerst op het feit dat maar liefst 1 miljoen Nederlanders buiten het arbeidsproces staan. Het gaat om mensen in de WW, de WAO, de Wajong, de bijstand en de zogenaamde Nuggers: werkzoekenden die geen recht hebben op een uitkering omdat de partner voldoende verdient. „Het merendeel kan echt niet werken, maar het moet toch wel mogelijk zijn om een paar honderdduizend van deze mensen te begeleiden naar een baan.”

Het meeste heil verwacht Van Dijk van de aanpak van wat hij het Nederlandse controle- en diploma-

circus noemt. „We zijn onderhand een erg overgeorganiseerd land geworden. Gemiddeld zijn medewerkers in de zorg zo’n 40 procent van hun tijd doende met bureaucratie en administratie. Ook in het onderwijs loopt het de spuigaten uit. En op hun beurt wordt dit werk weer gecontroleerd door de controleurs van de verzekeraars en inspecties. Dat moet toch anders kunnen. Dat wantrouwen uit zich ook in die diploma-dwang. Mijn voorstel is meer te kijken naar competenties. Iemand met vaardigheden maar zonder diploma moet meer de ruimte krijgen.”

Meer inzetten op Europese arbeidsmigranten zou ook een optie zijn, maar wel eentje die aan kracht afneemt. Polen en Hongaren komen minder naar West-Europa omdat de lonen in hun thuisland aantrekken. „Mijn voorstel zou daarom zijn om meer in te zetten op vluchtelingen. Ook vluchtelingen uit de zogenaamde veilige landen van herkomst, zoals Marokko. Het zijn mensen die willen werken en een beter leven opbouwen. Kijk dus naar hun competenties en wensen. Vluchtelingen zijn overwegend pientere en dappere mensen, anders kom je niet tot zo’n ingrijpende stap.”

‘Voor onze jongeren is het fantastisch dat er zoveel werk is’

Een veelgenoemde oplossing is daarnaast om deeltijdwerkers te verleiden om extra te werken. Van Dijk verwacht daar niet veel van. Allerhande onderzoeken wijzen volgens hem uit dat daar weinig winst mee valt te behalen. Er zijn net zoveel mensen die minder willen werken, als dat er mensen zijn die meer willen werken. Een geluid wat je ook vaker hoort is: waarom meer werken als die extra uren het zwaarst belast worden en je het geld niet echt nodig hebt en je in die tijd ook met je kinderen naar het park kunt. Ik kan die keuze voor geluk en brede welvaart heel goed begrijpen en ik weet zeker dat de samenleving daar ook baat bij heeft.”

Van Dijk wil de krapte-problematiek ook graag in perspectief plaatsen. „Liever een hele krappe arbeidsmarkt dan een torenhoge werkloosheid. Vergeet niet dat zonder werk zitten enorm ingrijpend is voor mensen. En voor onze jongeren is het natuurlijk fantastisch dat er zoveel werk is, dat ze zich geen zorgen hoeven te maken over een baan.”

Daar komt bij dat veel krapte in feite een luxeprobleem is. „Dat je een keer niet uit eten kunt, omdat het restaurant die dag niet open is vanwege een gebrek aan personeel, is niet leuk, maar niet problematisch. En dat die nieuwe keuken of badkamer een half jaar later komt dan gepland, ach daar valt ook wel mee te leven.”

De prioriteit moet dus liggen bij het helpen van sectoren waar de krapte kan resulteren in een blijvende schade voor mensen. „We hebben het dan natuurlijk over de zorg en het onderwijs. En ik zou daar aan toe willen voegen het bedrijfsleven dat doende is met de energietransitie. Je moet er toch niet aan denken dat we de opwarming van de aarde niet kunnen keren vanwege een gebrek aan mensen om woningen te isoleren, om warmtepompen en zonnepanelen te installeren en om windparken aan te leggen.”